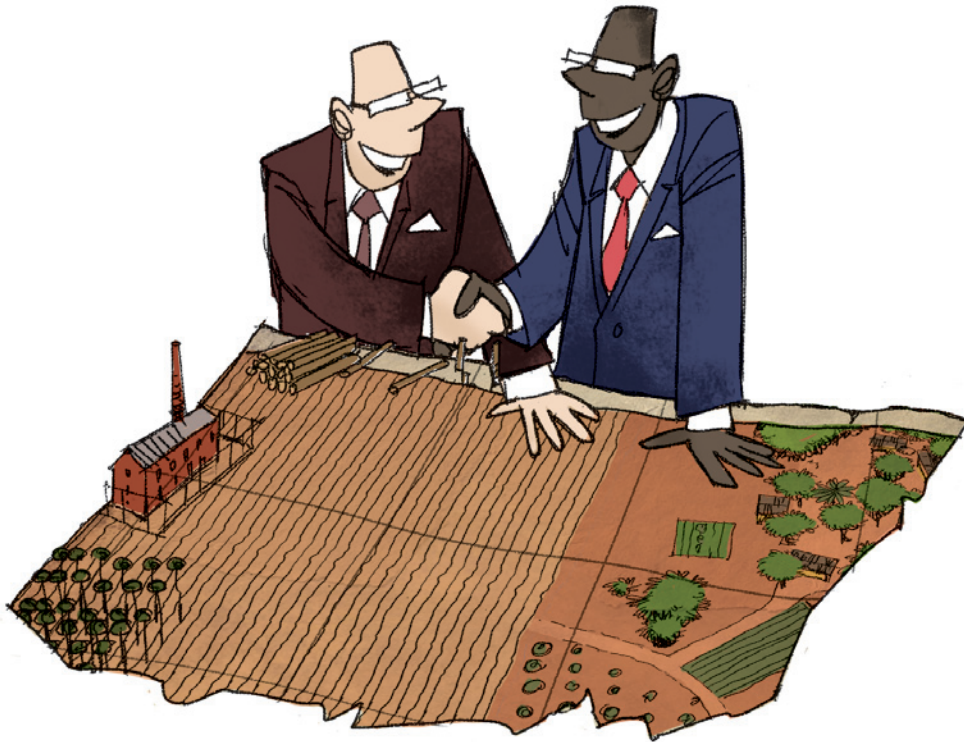

Kaapattu maa

– Globaalin maanostoryntäyksen voittajat ja häviäjät

Viime vuosien maanostoryntäys on herättänyt huolta eri puolilla maailmaa. Julkisuuteen on nousut maakaappaustapauksia, joissa pienviljelijöiden toimeentulo, köyhien ihmisten ruokaturva, maankäyttöoikeudet ja maaseudun naisten asema ovat jääneet suuren mittaluokan investointien jalkoihin. Käynnissä on globaali kilpajuoksu vähiin käyvien maaresurssien perässä.

Maanostoryntäyksen etunenässä on nähty viljelymaita hankkivia Aasian ja Lähi-idän valtiollisia yrityksiä sekä maatalous-, biopolttoaine-, metsä- ja kaivosalalla toimivia monikansallisia yrityksiä ja pääomarahastoja. Toimintaa rahoittavat erilaiset rahastot, joukossa niin kehitysrahoittajia, pankkeja kuin eläkerahastojakin. Suomi on mukana kilpajuoksussa, jonka sääntöihin tarvitaan nopeita muutoksia.

MAAKAAPPAUSTEN ESTÄMISEKSI SUOMEN TULEE

- ▶ edistää YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n maanhallintaohjeistuksen (eng. *Voluntary Guidelines on Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*) tunnettuutta ja toimeenpanoa omassa toiminnassaan ja yrityssectorilla.
- ▶ arvioida solmimiensa kauppaja- ja investointisopimusten maanomistus- ja ihmisoikeusvaikutukset YK:n ihmisoikeusarvioinnin periaatteiden (eng. *Guiding Principles on Human Rights Impact Assessments of Trade and Investment Agreements*) avulla.
- ▶ selvittää kehitysyhteistyönsä vaikutukset maaomaisuuteen ja tukea yhteisöllisten maaomaisuuksien toteutumista globaalissa etelässä.

Kepan ajankohtaiskatsaukset 9, 2012

ISSN 1797-9412

ISBN 978-952-200-207-5 (PDF)

ISBN 978-952-200-206-8 (NID.)

Tämän raportin kirjoittamiseen ja toimittamiseen ovat osallistuneet:

Otto Bruun

Eva Nilsson

Henna Hakkarainen

Tuuli Hietaniemi

Taitto: Atte Keinänen

Kuvat: Pekka Rahkonen (kansi, s. 4), Suvi Savolainen (s. 7, 8)

KEPA RY

TÖÖLÖNTORINKATU 2 A

00260 HELSINKI, FINLAND

Tel +358-9-584-233

Fax +358-9-584-23-200

kepa@kepa.fi

www.kepa.fi

KEPAN TOIMINTAA TUETAAN ULKOMINISTERIÖN KEHITYSYHTEISTYÖVAROISTA.

Niukkuutta jakamassa

”KILPAILU ON KÄYNNISSÄ MAAILMAN RUUANTUOTANNON RESURSSIEN – SIEMENTEN, VEDEN JA MAAN – JA GLOBAALIN RUUAN JAKELUN HALLINNASTA. PALJON TUOSTA RESURSSISTA ON VIELÄ TOISTAISEKSI KÖYHIEN KÄSISSÄ.”

- HENK HOBBLINK* RIGHT LIVELIHOOD -PALKINNON VASTAANOTTOPUHEESSA 2011

Laajamittaiset tuotantoinvestoinnit teollisen mittakaavan maankäyttöön ja spekulatiivisten sijoittajien tulo hyödyke- ja maamarkkinoille ovat tutkijoiden mukaan aiheuttaneet yhdessä ennen näkemättömän maanostoryntäyksen. Yli 200 miljoonaa hehtaaria viljelykelpoista maata¹ eli yli kuusi kertaa Suomen kokoinen maa-alue, on siirtynyt pienviljelijöiden käsistä ulkomaisille sijoittajille viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kansalaisyhteiskunta ja tutkijat kutsuvat ilmiötä globaaliksi maakaappaukseksi (eng. *global land-grab* tai *land-grabbing*).

Maa- ja ruokamarkkinoilla toimitaan hyvin monenlaisin motiivein. Liikkeellä on muun muassa ruokaturvastaan huolestuneita Aasian ja Lähi-idän valtiota ja valtiollisia yrityksiä, jotka sijoittavat viljelymaahan sekä maatalous-, biopolttoaine-, metsä- ja kaivosalalla toimivia monikansallisia yrityksiä ja pääomarahastoja. Toimintaa rahoittavat erilaiset rahastot, joihin kuuluvat niin kehitysrahoittajat, pankit kuin eläkerahastotkin. Väestönkasvu ja maa-alan teol-

lista käyttöä edellyttävät kulutustavat lisäävät maainvestointien tuotanto-odotuksia ja tekevät siksi maasta sijoittajille houkuttelevan pitkän aikavälin sijoituskohteen. Tyypillisesti maa siirtyy sijoittajan omaisuudeksi kokonaan tai hallintaan vuosikymmenien ajaksi.²

Maanostoryntäyksellä on haitallisia vaikutuksia köyhien ihmisten ruokaturvaan, maanomistukseen ja maankäyttöoikeuksiin, sukupuolten väliseen tasa-arvokehitykseen sekä niiden kahden miljardin ihmisen tulevaisuuteen, jotka saavat toimentulonsa pienviljelystä. Maapallon viljelyskelpoisen maan niukkuus on uusi ilmiö. Niukkuutta jaettaessa on syytä arvioida, onko enää edes olemassa sellaista ”käyttämättömyyttä” maata, johon kaupallista viljelyä voitaisiin laajentaa ilman, että sillä olisi negatiivisia kehitysvaikutuksia. Käynnissä oleva maanostoryntäys työntää kehitysmaiden pienviljelijöitä nopealla tahdilla maaomistuksen ulkopuolelle.

Markkofferi drabbar lokalbefolkningen i globala syd

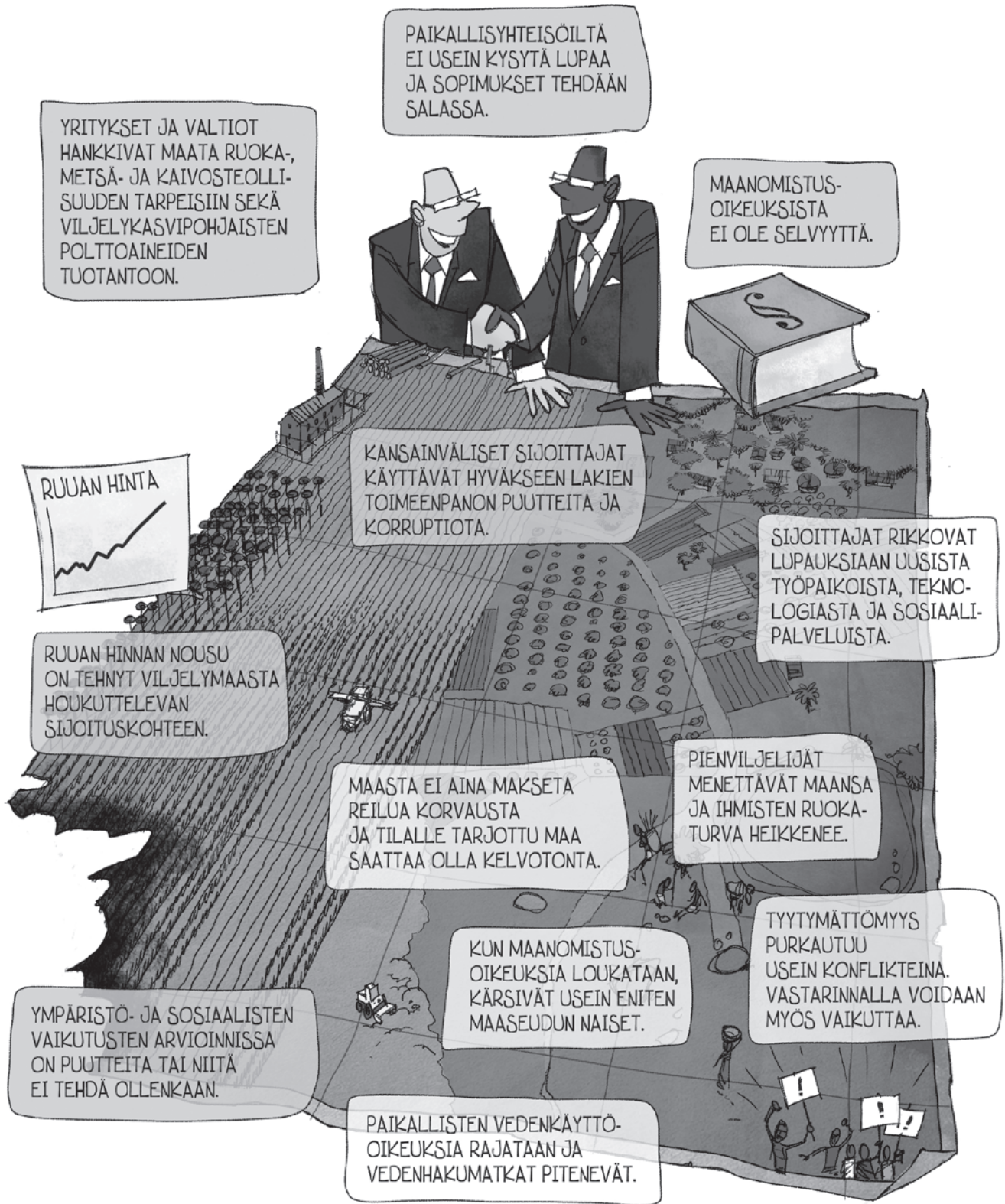
De senaste årens våg av markuppköp har väckt oro på olika håll i världen. Flera fall av markkofferi har kommit fram i offentligheten. I dem har småodlars inkomster, fattiga människors matsäkerhet, äganderätten till mark och kvinnors ställning på landsbygden hotats av enorma investeringar. Markuppköparna är främst multinationella företag, statsägda bolag från Asien och Mellanöstern samt investeringsfonder. Företagsinvesteringarna finansieras av bland annat biståndsfonder, banker och pensionsfonder. Finland är med i det här kapplöpet som lider akut brist på nya regler.

För att sätta stopp på markkofferin måste Finland:

- ▶ aktivt driva implementeringen av FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO:s riktlinjer om förvaltningen av mark, fiske och skogar.
- ▶ utvärdera mark- och människorättspåföljderna av sina handels- och investeringsavtal utgående från FN:s principer om människorättsutvärdering.
- ▶ utreda biståndssamarbetets inverkan på äganderätten av mark och stöda kollektivt ägande av mark i globala syd.

* Henk Hobbelink edustaa GRAIN-järjestöä.
1 Zagema 2011

2 Sopimusten sisällöstä on yleisen salassapidon takia vaikea saada tietoa. Tyypillisten sopimusaikojen arvioidaan kuitenkin liikkuvan 30 ja 50 vuoden välillä, mutta jopa 99-vuotisia sopimuksia on solmittu. Transnational Institute 2012

Mikä maankaappaus?

MAAKAAPPAUS ON POLIITTINEN KÄSITE, JOTA KÄYTETÄÄN YLEISESTI ALLEVIIVAAMAAN LAAJAMITTAISEN MAANHANKINNAN EPÄLEGITIIMIYTTÄ.

Maakaappaukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää, ja käsitettä on usein vierastettu julkisessa keskustelussa sen vahvan negatiivisen arvolutauksen takia. Vaihtoehtoisina käsitteinä on käytetty muun muassa maan *kahmintaa*, *haltuunottoa* tai *rohmuamista*. Usein käytetyn määritelmän³ mukaan maakaappaus on maan tai sen käyttöoikeuden pitkäaikainen hankinta tai vuokraus, jossa yksi tai useampi alla olevista esiintyy:

- ▶ ihmisoikeusloukkaukset, myös naisten yhtäläisten oikeuksien loukkaukset;
- ▶ vaikutusten kohteena olevien maankäyttäjien vapaaehtoinen ja tietoon perustuva ennako-suostumus puuttuu, sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristövaikutuksista ei huomioida tai niiden perusteellinen arvio puuttuu;
- ▶ sopimus ei ole läpinäkyvä, eikä määrittele selkeitä ja sitovia kuvauksia toiminnoista, työllisyysvaikutuksista ja hyötyjen jakamisesta;
- ▶ sopimusta ei ole tehty demokraattista suunnittelua, riippumatonta valvontaa ja ihmisten aitoa osallistumista toteuttaen;

Yli kahta tuhatta maanhankintatapausta selvittäneet tutkijat ovat päätyneet siihen, että maakaappausaallon olemassaololle on vaikea esittää vastaväitteitä.⁴ Käsitteen käytössä tulee kuitenkin käyttää harkintaa, koska tilanne eri maissa ja eri hankintatapauksissa voi olla hyvin erilainen. Ruth Hall on korostanut, että vaikka ulkomaisten tekemä maakaappaus on tehokasta aktivistiterminologiaa, se jättää huomiotta erot ostojen laillisuudessa, rakenteissa ja lopputuloksissa. Lisäksi se kääntää huomion pois paikallisista eliiteistä ja valtioista, jotka toimivat maanhankinnoissa kumppaneina, välittäjinä ja hyödynsaajina.⁵

Tässä julkaisussa käytetään maakaappauksen käsitettä alleviivaamaan ilmiön monia haitallisia vaikutuksia globaalissa etelässä. Samalla pidetään kuitenkin mielessä kuvan monimutkaisuus: se, mikä paikallisen viljelijän näkökulmasta on maakaappaus, joka vie hänen elantonsa tai ajaa hänet pois sukunsa vuosisatoja käyttämillä mailta, voi sijoittajan silmissä näyttäytyä normaalina maanhankintana, jonka isäntämaan

viranomaiset ovat siunanneet ja jossa ei siksi pitäisi olla mitään ongelmallista. Maakaappaus-termillä viitataan siis etenkin niihin ihmisiin, joihin investoinneilla on suoria vaikutuksia.

Ilmiön vakavuus johtuu sen laajuudesta. Kattavassa Commercial Pressures on Land -tutkimusprojektissa kerättyjen tietojen mukaan yli 200 miljoonan hehtaarin alue on siirtynyt pienviljelijöiltä ulkomaisten investoijien käsiin vuosikymmenessä. Näistä yli 49 miljoonaa hehtaaria on onnistuttu tarkasti verifioimaan, mutta tutkijat uskovat suurempien lukujen pikemminkin aliarvioivan kuin paisuttelevan maakaappauksen todellista määrää.⁶ Suuri osa tästä maasta on Rights and Resources -instituutin mukaan maanostoista huolimatta edelleen pienviljelijöiden käytössä, mutta häätöjen arvioidaan olevan tulossa.

Maakaappauksen vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea niihin maailman 500 miljoonaan kotitalouteen, joiden toimeentulo perustuu osin tai kokonaan pienviljelyyn. Riippuvuus maasta johtuu kahdesta syystä: maa on joko epäsuora tulonlähde tai lähde perustarpeiden tyydyttämiseen – usein molempia. Maiden menettäminen on erityisen vaikeaa velkaantuneille tai epävarmoissa maanomistusoloissa eläville ihmisille, joiden neuvotteluasema suhteessa maanostajiin on heikko. Tämä koskee erityisesti kehitysmaiden maaseudun naisia, jotka tekevät 60 prosenttia globaalin ruuantuotannon työstä, mutta omistavat vain prosentin maatalousmaasta muun muassa maan periytyvyyteen ja epäselviin omistusoioihin liittyvien ongelmien vuoksi.⁷

Maanhankintavyöry aiheuttaa hallitsemattomia seurauksia ainakin kahdella tavalla: Maakaappaukset aiheuttavat konflikteja, kuten kiisteltyjen maahankintojen ja sisällissotien yhteys Sudanissa, Liberiassa ja Sierra Leonessa osoittaa.⁸ Toisena seurauksena ovat ruokamellakat, joita nähtiin monissa maissa ruuan hinnan noustessa rajusti vuosina 2007-2008. Maailman ruokaohjelma WFP arvioi, että elintarvikkeiden nousevien hintojen ja talouskriisin yhteisvaikutus on lisännyt kroonisesti aliravittujen määrää 115 miljoonalla.⁹

³ International Land Coalition 2011

⁴ Anseeuw et al. 2012c

⁵ Hall 2011

⁶ Anseeuw et al. 2012c

⁷ De Schutter 2011

⁸ Rights and Resources Institute 2012 ja Greco 2012

⁹ World Food Programme 2009

Kysyntä kasvaa

VUONNA 2007 ALKANUT RUOKAKRIISI LAUKAISI GLOBAALIN MAANOSTORYNTÄYKSEN, JOLLE EI NÄY LOPPUA.

Maakaappausilmiön pitkän aikavälin syyt löytyvät maapallon resurssien kasvavasta kulu- tuksesta, etenkin globaalin ylä- ja keskiluokan ylikulutuksesta. Toissijaisena syynä on väestön- kasvu. Kulutustuotteiden tuotanto vaatii entistä laajempaa maapinta-alaa, vaikka samaan aikaan ilmaston lämpeneminen ja nykyiset maan vilja- vuutta vähentävät ja eroosiota aiheuttavat vil- jelymenetelmät johtavat viljelykelpoisen maan vähenemiseen. Sijoittajat taas ovat ennakoineet maan arvon nousun, ja kiinnostus maahan liit- tyviin sijoituksiin kasvaa. Maanostoryntäyksen laukaisevana tekijänä oli ruokakriisi, joka johti peruselintarvikkeiden nopeaan hinnannousuun vuosina 2007-2008 ja uudestaan vuosina 2010- 2011.

Ruuan ja muiden laajoja maa-alueita vaati- vien hyödykkeiden hintojen nousun taustalla on monia syitä. Keskeinen tekijä on öljyn kallistumi- nen, jonka vaikutus tuntuu myös lannoitteiden tuotannossa. Viime vuosikymmenten aikana elintarvikkeiden hinnat ovat tyypillisesti seu- ranneet öljyn hintakehitystä. Myös äärimmäiset sääilmiöt ovat vaikuttaneet hintakehitykseen: ensimmäisen ruokakriisin aikana poikkeuksel- linen kuivuus esimerkiksi paljon viljaa vientiin tuottavassa Australiassa lisäsi epävarmuutta elintarvikemarkkinoilla.

Korkeat ruuan hinnat aiheuttivat häiriöitä maatalousmarkkinoilla, kun monet keskeiset vientimaat rajoittivat vientiä suojellakseen omaa ruokaturvaansa. Ruokaa tuovat maat puoles- taan huolestuivat ruokaturvastaan epävakaiden markkinoiden oloissa ja ryhtyivät hankkimaan maata ulkomailta valtiollisten yritystensä ja si- joitusrahastojensa avulla. Esimerkiksi Saudi-Ara- bia on hankkinut jo kolme miljoonaa hehtaaria Etiopian parhaita viljelysmaita.¹⁰ Tilanteeseen reagoivat myös monet yritykset, jotka näkivät kehitysmaiden halvassa maassa ja resurssien nousevissa hinnoissa taloudellisten voittojen mahdollisuuden.

Öljyn ennätyskorkea hinta ja ilmastonmuu- toksen hillitsemiseksi tehdyt sitoumukset ovat puolestaan lisänneet maatalouspohjaisten ag- ropolttoaineiden tuotantoa. Polttoaineen tuot- taminen ruoka- tai viljelykasveista on lisännyt maankäytön paineita entisestään. Myös sellu- ja

paperiala, kaivosala ja metsiin liittyvät ilmasto- hankkeet ovat nostaneet maan kysyntää ja syr- jäyttäneet pienviljelijöitä.

Hankkijamaiden kärkikymmenikkö

Valtiot, jotka hankkivat eniten maata 2000-2012

Maa	Hehtaaria
Yhdysvallat	3 147 473
Malesia	3 097 607
Iso-Britannia	2 829 104
Kiina	2 385 182
Yhd. Arabiemiraatit	2 252 856
Etelä-Korea	2 096 298
Intia	2 252 856
Australia	1 547 616
Etelä-Afrikka	1 442 968
Kanada	1 329 793

LÄHDE: LANDPORTAL.INFO 2012

Kohdemaiden kärkikymmenikkö

Valtiot, joista hankittiin eniten maata 2000-2012

Maa	Hehtaaria
Indonesia	7 527 760
Malesia	4 819 483
Intia	4 616 760
Brasilia	3 871 824
Filippiinit	3 191 021
Sudan	3 123 430
Etiopia	2 412 562
Madagaskar	2 176 241
Mosambik	2 017 912
Argentiina	1 505 020

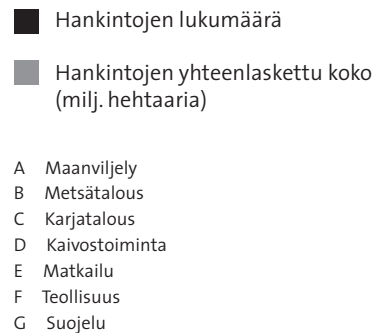
LÄHDE: LANDPORTAL.INFO 2012

¹⁰ Vidal 2011

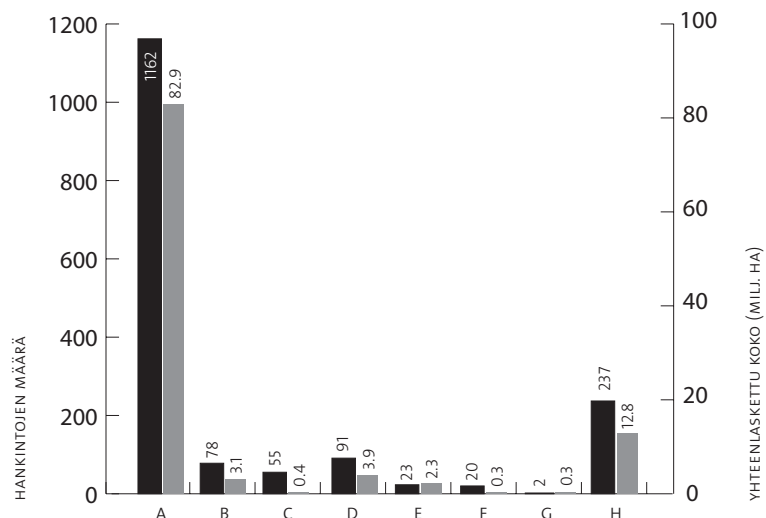
Maalle on monta ottajaa

VALTIOISTA AKTIIVISIMMAT MAASIIJOITTAJAT TULEVAT AASIESTA JA LÄHI-IDÄSTÄ. MONIKAN-SALLISET YRITYKSET JA PÄÄOMASIIJOITUSRAHASTOT TAAS OVAT USEAMMIN EUROOPPALAISTA TAI YHDYSVALTALAISTA ALKUPERÄÄ.

MAAHANKINTOJEN TOIMIALAKOHTAINEN JAKAUTUMINEN

LÄHDE: AANSEEUW ET AL. 2012A

Maahankintoja tutkivat kansainväliset järjestöt ylläpitävät tietokantaa, johon kootaan tietoa maakaappauksista.¹¹ Maahankintoja on raportoitu globaalisti noin 106 miljoonan hehtaarin verran vuodesta 2000 lähtien. Määrästä on varmennettu tähän mennessä noin 49 miljoonaa hehtaaria. Varmennetuista hankinnoista 17 miljoonaa hehtaaria on Afrikassa, 23 miljoonaa Aasiassa ja 7 miljoonaa Latinalaisessa Amerikassa.¹² Toisaalta myös Itä-Euroopasta on hankittu maataloita.¹³ Euroopan ja Oseanian osuus on noin 2,2 miljoonaa hehtaaria.¹⁴

Todellisten hankintamäärien arvioidaan kuitenkin olevan huomattavasti varmistettuja ja raportoituja lukuja korkeampia, maailmanlaajuisesti yli 200 miljoonaa hehtaaria. Monien tutkimusten mukaan maahankinnat kohdistuvat ylivoimaisesti eniten Afrikkaan, mutta siellä raportoituja hankkeita on ollut vaikea varmentaa. Maata ostetaan sekä tuotannollisia investointeja että keinottelua varten. Myös spekulatiivisia sijoituksia, joissa maata on hankittu ilman suunniteltua käyttötarkoitusta, on esiintynyt.

Maataloustuotteiden kysyntä kasvaa

Merkittävin laajoihin maa-alueisiin investoiva taho on agribisnes eli suuren mittaluokan tehomaa-alue, jossa operoivat ruuantuotantoon erikoistuneet yritykset. Näiden joukossa on sekä monikansallisia yrityksiä että eri valtioiden omistamia yrityksiä.¹⁵ Land Matrix -tietokannan mukaan maatalouteen tarkoitettua maata hankkivat eniten yksityiset agribisnesyritykset (n. 30 miljoonaa hehtaaria). Muita investoijia ovat valtio-omisteiset yritykset (n. 11,5 miljoonaa hehtaaria), sijoitusrahastot (n. 3,3 miljoonaa hehtaaria) ja erilaiset julkis-yksityiset yhteishankkeet (0,6 miljoonaa hehtaaria).¹⁶

Vastoin yleistä käsitystä Nestlén, Dolen, Monsanto ja Unileverin kaltaiset tunnetut länsimaiset agribisnesjätit eivät ole ainoita toimijoita alalla. Maahankintoja esimerkiksi Brasiliassa, Malesiassa ja Thaimaassa tekevät myös monet muut suuryritykset.¹⁷ Ne investoivat laajentaakseen ja tehostaakseen toimintaansa. Lisäksi investointeihin kannustaa maailmanlaajuinen maataloustuotteiden kysynnän kasvu. Tilastojen

¹¹ Landportal.info 2012

¹² Anseeuw et al. 2012a

¹³ Visser & Spoor 2010

¹⁴ Landportal.info 2012

¹⁵ Maailmanpankki 2010

¹⁶ Anseeuw et al. 2012a

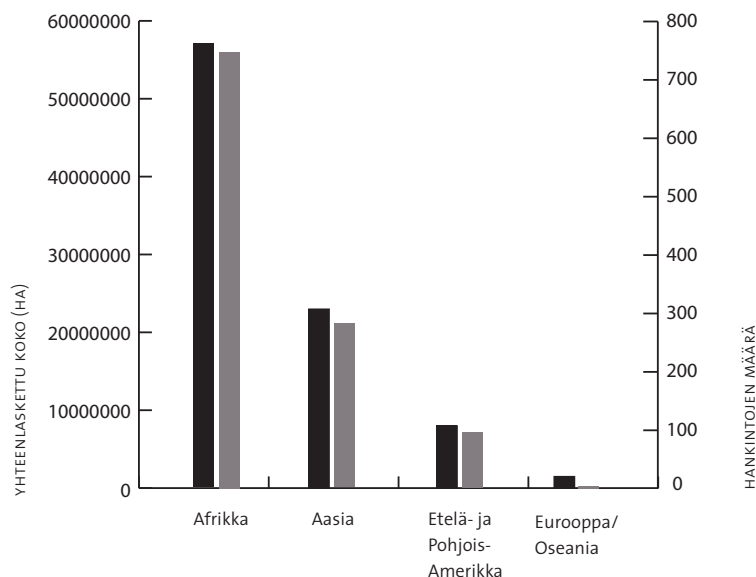
¹⁷ GRAIN 2012a

MAATALOUTEEN LIITTYVÄT
MAAHANKINNAT ALUETTAIN

- Maahankintojen määrä
- Maahankintojen yhteenlaskettu koko (hehtaaria)

Kuvan luvut pitävät sisällään elintarviketuotantoon sekä rehu- ja agropolttoainetuotantoon liittyvät maatalousinvestoinnit.

LÄHDE: ANSEEUW ET AL. 2012A

mukaan investointeja tehdään eniten köyhimpiin maihin, joissa maanomistusoikeudet ja niitä koskeva hallinto on heikkoa.¹⁸

Polttoainetta viljelykasveista

Erityisesti Afrikassa ja Aasiassa maata hankitaan paljon agropolttoainetuotannon investointeihin. Paineet kalliin, niukan ja ilmastovaikutuksiltaan tuhoisan öljyn korvaamiseksi ovat lisänneet kiinnostusta niin sanottuihin biopolttoaineisiin, joita käytännössä usein tuotetaan ruokakasveista tai muista viljelykasveista. Tämä agropolttoainetuotanto selittää arvioiden mukaan jopa 66 prosenttia Afrikan laajamittaisista maanhankinnoista ja yli 50 prosenttia Aasian maanhankinnoista.¹⁹

Arvostetun CIFOR-tutkimuslaitoksen viimevuotisen tutkimuksen mukaan eurooppalaiset ovat tärkeitä toimijoita biopolttoainetuotannossa. Tutkimuksesta selviää, että Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa eurooppalaiset ja pohjoisamerikkalaiset yritykset ovat hankkineet laajimmat maatalousmaat vastatakseen vaihtoehtoisten energiamuotojen kysyntään. Agropolttoainemarkkinat, joihin EU loi uskoa omalla uusiutuvan energian direktiivillään, ovat olleet keskeinen tekijä sijoittajien luottamuksen vahvistamisessa, erityisesti vuosien 2005-2008 aikana.²⁰ EU:n jalanjälkiä on sittemmin seurannut 21 EU:n ulkopuolista maata.²¹

Suomalaista Neste Oilia pidetään kansainvälisesti alan pioneerina. Neste Oil on investoinut kahteen maailman suurimpaan biopoltto-

ainejalostamoon, jotka käyttävät raaka-aineena pääosin palmuöljyä. Neste Oilin ainoa julkisesti tiedossa oleva alihankkija, malesialainen IOI on jäänyt kiinni maakaappauksista ja tuomittu oikeudessa.²² Neste Oil ei ole jatkuvista järjestöjen vaatimuksista huolimatta julkistanut muita palmuöljyn alihankkijoitaan Malesiassa ja Indonesiassa, vaikka se on ilmoittanut pyrkivänsä kaiken biodieselin jäljitettävyyteen ja kestävyteen vuoteen 2015 mennessä.²³

Taattuina tuottoja sijoituksille

Sijoittajat näkevät maa- ja hyödykemarkkinat mahdollisuutena riskien hajauttamiseen. Historiallisesti hyödykkeiden ja maaomistuksen arvo on ollut muista sijoitusinstrumenteista erillinen ja tarjonnut siksi vakuutusyhtiöille ja pankeille suositun turvasataman epävarmoina aikoina.

Viime aikoina kehitys on kuitenkin muuttanut suuntaansa, kun maatalouskauppa ja hyödykkeet ovat finanssoituneet ja niitä koskevat johdannaismarkkinat kasvaneet nopeasti. Elintarvikekaupan johdannaismarkkinan volyyymi on paisunut kymmenessä vuodessa yli kymmenkertaiseksi, vaikka maataloustuotannon arvo on kasvanut vain vähän. On arvioitu, että elintarvikejohdannaiskauppa on ollut investointipankeille erittäin kannattavaa.²⁴

Sijoitusmarkkinoiden lisääntynyt kiinnostus hyödykkeisiin on luonut kuplan, jonka arvioidaan pahentaneen ruokakriisiä. Ruuan hinnoilla ovat keinotelleet pankit ja sijoitusrahastot, mukana myös Nordea ja sitä kautta Kuntarahoitus

18 Anseeuw et al. 2012a

19 Anseeuw et al. 2012c

20 Schoneveld 2011

21 Biofuels Digest 2011

22 Roundtable on Sustainable Palm Oil 2011

23 Sapp 2012

24 SOMO 2011

25 Friends of the Earth Europe 2012. Nordea on kuitenkin keväällä 2012 ilmoittanut lopettavansa hyödykekeinottelun. (Lähde: Danwatch 2012)

Oyj.²⁵ Rahastojen arvioidaan laajentavan hyödykesijoituksiaan kehittyvillä markkinoilla lähiaikoina.²⁶ Myös eläkeyhtiö Varma on sijoittanut laajoihin maaomistuksiin Venäjällä.²⁷ Tilanteesta huolestuneet eurooppalaiset kansalaisjärjestöt ovat vaatineet, että hyödykekeinotteluun tulisi puuttua sääntelyllä, etenkin kun kyseessä on ihmisten ruokaturvaan liittyvät sijoituskohteet.

Puuta plantaaseilta

Metsät ovat edelleen tärkeä luonnonvara, sillä puusta tuotetaan paperia, pakkausmateriaalia, rakennusaineita ja monia muita tuotteita. Suuri osa puusta tulee perinteisistä metsäkonsessioista, jotka kattavat miljoonia hehtaareja. Istutetun puun merkitystä kasvattavat muun muassa energiantuotantoon käytettävän biomassan tarve ja puupohjaisten kartonkipakkausten yleistyminen. Esimerkiksi Etelä-Korea on hankkinut biomassan tuotantoon 60 000 hehtaaria kiistanalaista maata Kambodzhasta ja 100 000 hehtaaria Indonesiasta.²⁸

Suomalaiset yritykset ovat tunnetusti suuria tekijöitä metsäsektorilla. Niiden toiminnassa on suuria eroja: Kymmenen suurimman sellufirman joukkoon kuuluva Metsä-Fibre on vetäytynyt kokonaan kansainvälistymishankkeestaan ja UPM:llä on muutama hanke Suomen ulkopuolella. Suomalais-ruotsalainen Stora Enso taas on jatkanut viljelystensä laajentamista Latinalaisessa Amerikassa ja Aasiassa. Moderni sellutehdas vaatii raaka-ainetuotantoonsa yli 80 000 hehtaaria maata. Stora Enson yhteiskuntavastuujoh-

taja Eija Pitkäsen mukaan eukalyptusplantaasiin laajentamisessa syntyy aina konflikteja, eikä niitä voi välttää.²⁹ Yrityksen maakonflikteista on raportoitu useaan otteeseen niin Brasiliassa kuin Kiinassakin.³⁰

Kaivokset valtaavat alaa

Kaivosala on kasvanut mineraalien hinnannousun myötä uuteen globaaliin kukoistukseen, mikä näkyy myös Suomessa. Kymmenessä vuodessa rautamalmin tuotanto on yli kaksinkertaistunut, hiilen tuotanto noussut 45 prosenttiin ja metallien tuotanto kasvanut 125 prosenttia.

Parhaat esiintymät on jo hyödynnetty, minä vuoksi kaivokset tarvitsevat käyttöönsä yhä suurempia maapinta-aloja.³¹ Mitä suuremmaksi sektorin maantarve kasvaa, sitä suuremmaksi kasvaa myös maa- ja metsäoikeusrikkeiden uhka. Latinalaisessa Amerikassa kaivos- ja luonnonvarasektorin osuus maakaappauksista on jo 23 prosenttia.³²

Ilmastonmuutosta vastaan

Ilmastonmuutos lisää maanhankintojen ja maakaappausten määrää. Puhtaan kehityksen mekanismi (Clean Development Mechanism, CDM), vapaaehtoiset hiilimarkkinat ja odotukset hiilimarkkinoiden laajenemisesta metsänsuojeluhankkeisiin vaikuttavat maahankintoihin.³³ Hiilimarkkinoihin liittyvät odotukset ovat saaneet investoijat hankkimaan halpaa maata, jolla suo-

Miten lukuja kerätään?

Tarkkaa tietoa maahankintojen ja -kaappausten määrästä ei ole saatavilla. Lukuja maahankinnoista ovat raportoineet esimerkiksi Maailmanpankki³⁴, kansalaisjärjestöt ja tutkijat. Laajin asiaa käsittelevä tietokanta on kansainvälisten järjestöjen ylläpitämä Land Matrix. Se kerää tietonsa monesta eri lähteestä, kuten mediaraporteista, kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen raporteista, kenttätutkimuksista, yritysten kotisivuilta ja hallitusten rekistereistä.³⁵ Tietokannan ylläpitäjät myöntävät, että mahdollisten virheraportointien määrä on korkea, koska sopimukset ovat usein salaisia tai niissä ei ole tarvittavia tietoja maahankintojen koosta.

Aina ei myöskään ole varmuutta siitä, onko investointi todella tapahtunut vai vasta suunnitteilla. Tietokantaa on lisäksi arvosteltu siitä, että mediaraporttien käyttäminen johtaa helposti joidenkin maiden merkityksen ylikorostumiseen niiden saaman mediahuomion takia. Erilaisten lähteiden ja metodologioiden käyttäminen johtaa myös väistämättä ajoittaisiin lukujen vääristymiin.³⁶ Alalla on kuitenkin laaja yhteisymmärrys siitä, että maahankintojen määrä on valtava ja ilmiö siksi maailmanpoliittisesti merkittävä.

²⁶ Friends Of Earth Europe 2012

²⁷ GRAIN 2011

²⁸ IIED 2012

²⁹ Helsingin Sanomat 28.4.2009

³⁰ Helsingin Sanomat 3.4.2012 ja Ping et al. 2010

³¹ Gaia Foundation 2012

³² Anseeuw et al 2012c

³³ Corbera & Friedli 2012

³⁴ Maailmanpankki 2010

³⁵ Landportal.info 2012

³⁶ Cotula 2012

jella metsää tai jolle perustaa hiilinieluja esimerkiksi puuplantaasien muodossa.³⁷

Trooppisen metsäkadon torjuntaan tähtääviä REDD+-hankkeita (Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation) suunnitellaan laajoilla alueilla, joilla pienviljelijät tai alkuperäiskansat asuvat. Hankkeiden tavoitteena on kasvihuonepäästöjen vähentäminen ja nopeasti hupenevan luonnon monimuotoisuuden suojeleminen. Hyvistä tarkoituksista huolimatta hankkeisiin käytettävät maa-alueet vähentävät viljelijöiden käytössä olevan maan määrää jo yli 30 kehitysmaassa. Maan niukkuudesta johtuen REDD+ lisää myös muun maapinta-alan arvoa ja kysyntää.³⁸

Maakaappaukset voivat johtaa metsän raiwaamiseen viljelysmaaksi, kun syrjäytetyt pienviljelijät etsivät uusia toimeentulon lähteitä. Sama voi tapahtua myös hiilinielujen lisäämiseen tai REDD+-mekanismiin liittyvien metsähankkeiden seurauksena. Tällaisista tapauksista metsänsuojelussa on raportoitu muun muassa Kaakkois-Aasiassa.³⁹ EU-komissio on tutkinut niin kutsutun epäsuoran maankäytön (Indirect Land Use Change, ILUC) vaikutuksia kasvihuonepäästöihin, ja esimerkiksi Indonesiassa tuotetusta öljypalmusta valmistettu biopolttoaine näyttäisi olevan kokonaisvaikutuksiltaan ilmastolle haitallisempi kuin tavanomaiset öljypohjaiset polttoaineet.⁴⁰

Maatalouden arvioidaan aiheuttavan 13-15 prosenttia maailman kasvihuonepäästöistä. Toisaalta viljelymaiden hedelmällisyyttä parantamalla voitaisiin useiden tutkijoiden mukaan tuottaa globaali hiilinielu. Tätä näkökulmaa on pitänyt esillä YK:n ruokaturvan erityisraportoi- ja Olivier de Schutter, ja ajatus on rantautunut myös Suomeen.⁴¹ Suomi tukee sekä REDD+-ohjelmiin valmistautumista että näihin hankkeisiin liittyvää ihmisoikeustyötä. On tärkeää varmistaa, että paikallisyhteisöt tuntevat REDD+-hankkeiden käytännön vaikutukset, jottei metsien suojeleminen ja ihmis- ja maaoikeuksien välille synny

ristiriitoja. Näin myös varmistetaan, ettei ilmastomuutoksen torjumisen nimissä edistetä maakaappauksia.

Kehitysyhteistyössäkin kompastellaan

Monet avunantajamaat ja -järjestöt ovat pitkään ajaneet maanomistusoikeuksien yksityistämistä sekä pyrkineet rahoittamaan ja edistämään investointeja. Maailmanpankilla, Euroopan investointipankilla sekä Aasian ja Afrikan kehityspankeilla on kaikilla ollut hankkeita, joita on kritisoitu maakaappausten takia.

Ruotsalainen kansalaisjärjestö Swedwatch on tutkinut kehitysrahasto Swedfundin osallistumista Addax-nimiseen öljypalmuhankkeeseen Sierra Leonessa. Swedfund on Ruotsin valtion omistama kehitysrahasto, joka tukee yksityisen sektorin hankkeita globaalissa etelässä. Sierra Leonen hanketta, jossa sokeriruo'osta tehdään etanolia, on pidetty maakaappausnäkökulmasta ongelmallisena.⁴²

Myös suomalaisen Finnfundin maakysymykseen liittyvää investointipolitiikka tulisi selvittää. Esimerkiksi Finnfundin 10 miljoonalla dollarilla rahoittama Goldtree Holding -yritys ja sen öljypalmuliiketoimet Sierra Leonessa ovat kiinnittäneet paikallisten huomion.⁴³ Lisäksi Finnfundin Etelä-sudanissa tukemia tiikkitehdashankkeita on kritisoitu paikallisväestön oikeuksien syrjäytymisestä (ks. s. 11).

Suomi on osallistunut myös vastuullisia maainvestointeja edistävään työhön ja maanomistuksen formalisointiprosesseihin, muun muassa tarjoamalla teknistä apua Kambodžassa. Suomi jatkaa hankkeen teknistä tukea, vaikka sen päärahoittaja Maailmanpankki vetäytyi maaomistukseen ja alkuperäiskansojen oikeuksiin liittyvien epäselvyyksien vuoksi.⁴⁴ Suomen tulisi hankkeen puitteissa taata, ettei alkuperäiskansojen oikeuksia loukata.

37 Anseeuw et al. 2012c

38 *ibid.*

39 Li 2011

40 Laborde 2011

41 Kaihovaara 2012

42 Olson et al 2012

43 Grain 2012b ja Farmlandgrab.org 2010

44 Maailmanpankki 2009

Tiikkifirmojen yllättävät suomalaiskytkökset - Tapaus Etelä-Sudan

SUOMALAINEN FINNFUND SIOJITTI KAHTeen ETELÄ-SUDANISSA TOIMIVAAN METSÄALAN YRITYKSEEN, JOIDEN KÄYTÖSSÄ ON VALTAVIA MAA-ALUEITA.

Sudan on ollut yksi maanhankinnan suosituimmista kohteista. Vuoteen 2009 mennessä se oli kaupannut neljä miljoonaa hehtaaria maata yksityisille sijoittajille. Suuri määrä näistä hankinnoista on tehty Etelä-Sudanissa, joka itsenäistyi vuonna 2011. Maaryntäyksen ollessa kuumimmillaan vuosien 2007 ja 2010 välillä Etelä-Sudan myi tai vuokrasi yli 2,6 miljoonaa hehtaaria maata maatalous-, metsä- ja agropolttoaineryrityksille. Kyse on Ruandan valtion kokonaispinta-alaa suuremmasta maa-alueesta.⁴⁵

Myös Suomella on kytköksiä maanhankintoihin Etelä-Sudanissa. Suomen kehitysyhteistyövaroin rahoitettu, yksityistä sektoria tukeva Finnfund on sijoittanut yhdessä Iso-Britannian vastaavan kehitysrahaston Commonwealth Development Corporationin (CDC) kanssa kahteen puualan yritykseen, Equatoria Teak Companyyn ja sen sisaryhtiö Central Equatoria Teak Companyyn. Niiden hankkeet ovat kattaneet yli 70 000 hehtaaria maata.⁴⁶

Yritykset ovat aloittaneet metsähankkeita seitsemässä metsäkonsessiossa, joista ainakin yksi on ollut paikallisen yhteisön omistuksessa. Molemmat yritykset saivat käyttöoikeuden maa-alueille 32 vuodeksi.⁴⁷ Equatoria Teak Company kertoo verkkosivuillaan, että sopimukseen sisältyy myös optio käyttöoikeuden pidentämisestä toisella 32 vuoden jaksolla. Kummassakaan tapauksessa paikallishallituksia tai -yhteisöjä ei

konsultoitu ennen investointia, ja ainakin toisessa suunniteltiin yhteisöjen pakkosiirtoja. Molemmat yritykset lupasivat maksaa 200 000 dollarin korvaukset alueiden sosiaalirahastoihin ja lisäksi hallitukselle 110-155 dollaria jokaiselta viedyltä tiikkikuutiolta.⁴⁸

Kun Finnfund ja brittiläinen CDC vetäytyivät tiikkifirmoista vuonna 2010, olivat yritykset maksaneet vain osan luvatuista summista. Siinä vaiheessa yksi yhteisö oli jo rakennuttanut koulun ja velkaantunut rahojen viivästymisen takia. Maksujen viivästymistä perusteltiin sillä, ettei yritysten toiminta ollut vielä täydessä käynnissä. Finnfundin ja CDC:n vetäytyminen heikensi entisestään yritysten tulevaisuudennäkymiä Etelä-Sudanin yleisen epävakauden aiheuttamien ongelmien lisäksi.⁴⁹ Voi siis olla, että paikallisyhteisöt joutuvat odottamaan luvattuja hyötyjä vielä pitkään.

Finnfund ei ole ainoa suomalaislinkki etelä-sudanilaisiin maainvestointeihin. Puusektorilla toimivan suomalaisyritys Fenno Caledonianin tiedetään investoineen maahan vuonna 2010. Sen hanke kattaa 160 000 hehtaaria maata. Kaupan summasta ja pituudesta ei kuitenkaan ole tietoa. Ei myöskään tiedetä, maksaako yritys minkäänlaista kompensatiota paikallisyhteisöille. Yli 1 300 kotitaloutta on hankkeen takia häätöuhan alla.⁵⁰

⁴⁵ Norwegian People's Aid 2011

⁴⁶ Oakland Institute 2011

⁴⁷ *ibid.*

⁴⁸ Norwegian People's Aid 2011

⁴⁹ Oakland Institute 2011

⁵⁰ *ibid.*

Kuka maasta hyöttyy?

MAAHAN SIIJOITTAMINEN ON ILMEISEN KANNATTAVAA LIIKETOIMINTAA, MUTTA VOITOT VALUVAT USEIN ULKOMAILLE. PAIKALLISYHTEISÖILLE MAAINVESTOINNEISTA VOI OLLA SUURTA HAITTAA.

Usein väitetään, että maailman resurssi- ja ruokahuollon turvaaminen edellyttää lisää maanhankintaa, plantaasien perustamista ja intensiivistä tehomaa-aloutta. Suurten maahankintojen mielekkyyttä perustellaan usein kutsumalla niitä neutraalisti investoinneiksi. Tällöin unohdetaan, että pienviljelijät investoivat jatkuvasti työtä, panoksia ja rahaa maansa kasvukyvyn parantamiseksi.

Investointeihin ja tehokkuuteen on syytä esittää varauksia: Ensinnäkin osa nyt hankittu maasta ei ole vielä tuottavassa käytössä vaan se on hankittu keinottelutarkoituksessa uskoen, että maan hinta tulee nousemaan.⁵¹ Toiseksi investointien hyötyä mitataan usein työn tuottavuudella, jolloin vientimarkkinoihin kytkeytyvät koneistetut plantaasit näyttävät tietysti pienviljelyä tehokkaampina. Monet tutkimukset kuitenkin osoittavat, että suhteessa muihin panoksiin tai maa-alan käyttöön pienviljely saattaa hyvinkin olla tehokkaampaa kuin plantaasiviljely - erityisesti maissa, joissa työttömyys ja työskentely virallisen talouden ulkopuolella on yleistä.

YK:n ruokaturvan erityisraporttoija Olivier de Schutter on korostanut, että maatalouden tuottavuuden hidaskasvu johtuu niukasta panostuksista pienviljelyn mahdollisuuksien ja tuottavuuden parantamiseen. Vuonna 1979 maatalouteen käytettiin kehitysavusta 18 prosenttia, vuonna 2004 enää 3,5 prosenttia. Yksityinen sektori ei ole täyttänyt syntynyttä vajetta.⁵²

Myöskään maainvestointeja pitkään politiikallaan edistänyt Maailmanpankki ei ole esittänyt vakuuttavaa näyttöä siitä, että yritysten laajamittaiset maainvestoinnit olisivat hyödyttäneet maita tai yhteisöjä. Menetysten ja ongelmien lista on sen sijaan pitkä. Merkittäviä ristiriitoja aiheuttanut palmuöljytuotanto tekee kuitenkin tässä mielessä poikkeuksen. Erittäin kannattavan palmuöljytuotannon hyödyt joutuvat jatkuvasti nousseista hinnoista sekä siitä, että pienviljelijät ovat päässeet osallisiksi palmuöljybuumiin.⁵³

Hyödyt ja haitat paikallisyhteisöille

Onnistunut maainvestointi tuo:

- + uutta elinvoimaa maataloussektorille
- + työpaikkoja
- + palkkatuloja
- + kompensatiota ja verotuloja
- + parempaa infrastruktuuria

Epäonnistuneen maainvestoinnin takia paikallisyhteisöt:

- menettävät mahdollisuuden käyttää viljelysmaitaan ja vesilähteitään
- menettävät elinkeinonsa
- joutuvat muuttamaan kaupunkeihin tai viljelykelvottomille alueille
- saavat riittämättömän korvauksen menetyksistä
- saavat pätkätöitä, jäävät ilman töitä tai kärsivät vaikeista työoloista

LÄHDE: ANSEEUW ET AL. 2012B

Paikallisyhteisöjen asema maainvestoinneissa on usein monimutkainen. Yhteisö tai sen enemmistö on saattanut ensin tukea investointia uusien työ- ja toimeentulomahdollisuuksien toivossa. Jälkikäteen maasta maksetut korvaukset ovat kuitenkin voineet osoittautua riittämättömiksi, yritys on lipsunut antamistaan lupauksista tai seuraukset ovat muutoin olleet odottamattomia. Puutteet tiedonsaannissa vaikeuttavat tilannetta entisestään. Maainvestointeja tekevät yritykset voivat hankkia yhteisön hyväksynnän monilla tavoin, mutta jälkikäteen ihmisten on vaikea perätä oikeuksiaan maissa, joissa lakien toimeenpanossa, hallinnossa ja oikeusvaltion rakenteissa on ongelmia.

⁵¹ Friends of the Earth Europe 2012

⁵² De Schutter 2011

⁵³ Deininger et al. 2010

Kohti oikeudenmukaisempaa maanhankintaa

MAAKAAPPAUKSIA VOIDAAN EHKÄISTÄ POLIITTISILLA PÄÄTÖKSILLÄ. GLOBAALIIN MAANHANKINTAAN VAIKUTTAVIA PÄÄTÖKSIÄ TEHDÄN MUUN MUASSA KAUPPA-, MAATALOUS-, FINANSSI- JA KEHITYSPOLIITIKASSA.

Maakaappaukset ovat laaja ilmiö, johon vaikuttaa moni politiikan ja taloudellisen toiminnan alue. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n hiljattain julkaisemat vapaaehtoiset maanhankintaohjeistukset⁵⁴ määrittelevät tällä hetkellä maanhankintoihin liittyvää politiikkaa. Ohjeistukset laadittiin pitkän ja osallistavan prosessin tuloksena, ja asiakirjan suosituksia toimeenpanemalla valtiot, kansainväliset järjestöt ja yritykset voivat parantaa maakaappausta kärsivien asemaa.⁵⁵

Maailmanpankin aloite vastuullisten investointien edistämiseksi (Responsible Investment in Agriculture) on puolestaan saanut osakseen kritiikkiä kansalaisliikkeiltä, koska sen koetaan turvaavaan investoijien oikeuksia paikallisyhteisöjen oikeuksien sijaan.⁵⁶ Kansalaisliikkeet korostavat, että maakaappausten pysäyttämisen lisäksi tarvitaan maan oikeudenmukainen uudelleenjakoa. Maareformin tarvetta perustellaan sillä, että maaomistus on monin paikoin keskittynyt rikkaiden käsiin – näin erityisesti Latinalaisessa Amerikassa, mutta enenevässä määrin muuallakin maakaappausten seurauksena.⁵⁷

Suomi

Tällä hetkellä yksikään valtio ei ole halunnut profiloitua kansainvälisesti maakaappausongelman ratkaisijana. Suomella voisi olla paljon annettavaa: jokamiehen oikeudet ja melko tasa-arvoinen maanomistus luovat Suomen työlle hyvän perustan.

Suomen kehitysyhteistyön maaomistusvaihtokutukset on syytä tutkia tarkkaan. Lisäksi kehitysyhteistyössä on tunnistettava, selvitettävä ja tuettava yhteisöllisten maaomistuksen toteutumista. Suomen kehityspoliittisen ohjelman johtotähtenä on ihmisoikeusperustaisuus, ja ohjelma antaa hyvän pohjan myös maakysymysten tarkasteluun suhteessa ihmisoikeuksiin, luonnonvarakysymyksiin, naisten oikeuksiin ja kansalaisyhteiskunnan rooliin. On tärkeää, että

kaikissa etenkin metsä- ja yksityistä sektoria tukevissa hankkeissa taataan maanomistusoikeuksien ja ruokasuvereniteetin toteutuminen. Suomi voisi myös tukea kumppanimaiden investointi-, yritys- ja omistusoikeuslainsäädännön kehittämistä niin, että pientuottajien maanomistusoikeudet huomioidaan myös käytön perusteella.

Suomen tulee ratifioida Kansainvälisen työjärjestön ILO:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva sopimus 169 ja ratkaista samalla kiista saamelaiden maaomistuksesta. Suomi on saanut viivytystä kritiikkiä muun muassa Euroopan parlamentilta. Suomen hallitus on ottanut tavoitteekseen yleissopimuksen ratifioimisen hallituskauden aikana.⁵⁸

Tärkeää on lisäksi taata valtionhallinnon ja suomalaisten yritysten sitoutuminen FAO:n maanhankintaohjeistuksiin. Suomi tukee periaatteessa ohjeistusten toimeenpanoa, mutta konkreettiset toimet ovat jääneet vähäisiksi. On erittäin tärkeää, että myös yritykset noudattaisivat ohjeistuksia investoinneissaan. Valtion enemmistöomisteisilta ja julkisin varoin tuetuilta yrityksiltä tulisi edellyttää ohjeistuksiin sitoutumista ja riippumatonta arviota niiden toteutumisesta. Julkisin ja eläkevaroin tapahtuvalle sijoitustoiminnalle tulee puolestaan kehittää sitovat vastuukriteerit ja huomioida maaomistukset ja ruokaturva kriteeristöissä.

Euroopan unioni

Euroopan unioni voi vaikuttaa globaaliin maanhankintaan monen eri politiikkasektorin päätöksillään. Ajankohtaisia ovat muun muassa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus eli niin sanottu CAP-uudistus sekä komission ehdottama muutos biopolitoaineita koskevaan lainsäädäntöön.

EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa ei huomioida maakysymyksiä kolmansissa maissa. Sen lisäksi, että eurooppalaiset vientituet vai-

⁵⁴ Eng. Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security

⁵⁵ FAO 2012

⁵⁶ Global Campaign for Agrarian Reform Land Research Action Network 2010

⁵⁷ Katso FIAN International ja La Via Campesina: Global Campaign for Agrarian Reform: <http://www.fian.org/programs-and-campaigns/projects/global-campaign-for-agrarian-reform>

⁵⁸ Valtioneuvosto 2011

keuttavat pienviljelijöiden asemaa globaalissa etelässä, lisää näiden maiden vientivetoinen tuotanto maan kysyntää. EU:n maatalouspolitiikassa pitäisi siksi pyrkiä vähentämään soijarehun kaltaisten maaintensiivisten tuotteiden ja raaka-aineiden tuontia.

Euroopan komissio antoi lokakuussa esityksensä muutoksista biopolttoaineita koskevaan voimassa olevaan lainsäädäntöön, jonka mukaan EU:n tulee tuottaa 10 prosenttia liikenteen polttoaineista uusiutuvalla energialla vuoteen 2020 mennessä. Komission esitys rajaisi ruokakasvien käytön liikenteen biopolttoaineiden raaka-aineena viiteen prosenttiin. Järjestöjen pettymykseksi komissio ei huomionnut esityksessään biopolttoainetuotannon epäsuoria ilmastovaikutuksia. Esimerkiksi soiden kuivattaminen palmuöljylantaasin tietä voi käytännössä tehdä tyhjäksi kaikki viljelmältä saatavasta palmuöljystä tuotetun polttoaineen ilmastohyödyt.⁵⁹ On mahdollista, että tällaisten epäsuoran maankäytön ilmastovaikutusten huomioiminen hillitsisi maan kysyntää.

Parhaillaan käynnissä olevissa EU:n rahoitusmarkkinauudistuksissa maa-, ruoka- ja hyödykekeinotteluun on mahdollista puuttua monin tavoin. Oleellisin uudistus liittyy niin sanottuun MiFID-direktiiviin, jolla säännellään EU:n rahoitusmarkkinoita. Direktiivi sääntelee sijoituspalvelujen tarjoamista, kuten sijoitusneuvontaa, omaisuudenhoitoa ja arvopaperivälitystä.

Monet kansalaisjärjestöt ovat kampanoineet sen puolesta, että MIFID-uudistuksessa asetettaisiin rajoituksia hyödykkeitä koskevalle johdannaiskaupalle. Järjestöt neuvottelevat myös Euroopan rahoituslaitosten ja useiden institutionaalisten sijoittajien kanssa siitä, miten sijoituspäätöksissä voitaisiin huomioida maanomistukseen liittyviä kysymyksiä. Useat pankit ovat reagoineet tilanteeseen ilmoittamalla jäädyttävänsä tai vetäytyvänsä hyödyke- ja maakeinottelusta.⁶⁰ Suomen tulee edistää EU:ssa ruoka- ja maakeinottelun torjumista rahoitusmarkkinasääntelyn avulla.

Keskeisessä asemassa on myös EU:n kauppa- ja investointipolitiikka. Voimassa olevat Suomen ja EU:n sopimukset on syytä tarkistaa ihmis- ja maa- oikeusnäkökulmista, ja vastaavat arvioinnit tulee tehdä myös uusia sopimuksia neuvoteltaessa. Arvioinnit tulisi tehdä YK:n puitteissa tehtyjä *Guiding Principles on Human Rights Impact Assessments of Trade and Investment Agreements* -ohjeistuksia käyttäen.⁶¹ Jopa köyhien hyödyksi luodut kauppainstrumentit ovat joutuneet arvos-

telun kohteeksi. Esimerkiksi APRODEV-järjestö on tutkinut *Everything But Arms* -periaatetta noudattavan kaupan ongelmia Kambodzhassa. Sen puitteissa tehty sokeriruo' on istutus on johtanut ihmisoikeusloukkauksiin ja tuhansien ihmisten häätämiseen.⁶²

Maailmanpankki

Maailmanpankki on jo pitkään ajanut yksityisomistuksen lisäämistä kehitysmaissa. Maa- oikeuksien formalisoiminen ei kuitenkaan välttämättä pysäytä maakaappauksia, koska viljelijät voivat päätyä nykyisillä kaupan ehdoilla velkaantumisen kierteeseen. Maansa omistavien viljelijöiden velkaantuminen ja siitä johtuva maan pakkolunastus tai -myynti on YK:n ruokaturvan erityisraportoiija Olivier de Schutterin mukaan johtanut siihen, että kymmenet miljoonat ihmiset ovat menettäneet ainoan resurssinsa, hallinnoimansa maatilkun. De Schutter puolustaa toisenlaista, vahvaan käyttöoikeuteen tai yhteisiin oikeuksiin perustuvaa maakirjajärjestelmää. Se ei tekisi maasta vapaasti ostettavaa, myytävää ja keinoteltavaa. Onkin syytä arvioida, pitäisikö Maailmanpankin muuttaa linjaansa.

Maailmanpankin yksityisen sektorin sijoituksia tukeva rahoitusyhtiö International Finance Corporation (IFC) on keskeisessä asemassa maakaappausten suitsinnassa. Esimerkiksi vuonna 2011 se rahoitti globaaliin etelään sijoitettavia yrityksiä yli 18 miljardilla. Suomen tulee edistää aktiivisesti FAO:n maanhallintaohjeistusten noudattamista IFC:n investointipäätöksissä.

Kansalaisyhteiskunta

Pienviljelijät, kansalaiset ja yhteisöt ympäri maailmaa ovat nousseet vastustamaan maiden menetyksiä. Myös monet kansalaisjärjestöt tukevat paikallisyhteisöjä niiden kamppaillessa maiden puolesta.⁶³ Kansalaisjärjestöt tutkivat tapauksia, nostavat niitä julkiseen keskusteluun ja vahvistavat paikallisyhteisöjen tietopohjaa omista oikeuksistaan. Työtä tehdään myös lakien toimeenpanon sekä sopimusten ja muiden tietojen avoimuuden puolesta. Lisäksi järjestöt pyrkivät vaikuttamaan suoraan maata hankkiviin yrityksiin. Ihmisoikeus- ja demokratianäkökulmasta on tärkeää, että kansalaisyhteiskuntaa tuetaan ja sen toimintamahdollisuudet taataan.

⁵⁹ Salminen 2012

⁶⁰ World Development Movement 2012

⁶¹ De Schutter 2012

⁶² APRODEV 2011

⁶³ Justiça Ambiental & União Nacional de Camponeses 2011

Maakaappaukset työllistävät mosambikilaisjärjestöä

MOSAMBIKILAINEN JUSTIÇA AMBIENTAL -JÄRJESTÖ PYRKII PARANTAMAAN MAAKAAPPAUKSISTA KÄRSIVIEN IHMISTEN ASEMAA. TYÖ ON VAIKEAA JA VAIKEUTUU KOKO AJAN.

Mosambikin Maan ystävät, Justiça Ambiental tutkii maakaappaustapauksia ja tukee yhteisöjä, joiden elämään suurinvestoinnit ja maakaappaukset vaikuttavat. ”Teemme työtä muun muassa sen puolesta, että ihmiset saisivat maasta reilun korvauksen”, järjestön johtaja Anabela Lemos kertoi Suomen-vierailullaan.

Mosambik on yksi suurimmista maainvestointien kohdemaista maailmassa, ja suurin osa maanhankinnoista tapahtuu maaseudulla. Justiça Ambiental kerää tietoja maakaappauksista eri puolilta Mosambikia ja pyrkii herättämään kansallisen tason huomiota. Lemosin mukaan järjestön työ tunnetaan maassa hyvin.

”Paikallisyhteisöt, paikalliset pienet kansalaisjärjestöt ja kirkot ottavat meihin yhteyttä ja kertovat ongelmista. Välillä omissa tutkimuksissamme paljastuu tapauksia, joista emme olleet aiemmin tietoisia.”

Justiça Ambiental pyrkii vaikuttamaan sekä maan hallitukseen että maahan investoiviin yrityksiin. Työ on vaikeaa, ja vaikeutuu koko ajan. ”On hyvin turhauttavaa, kun hallitus kieltäytyy kuuntelemasta meitä, ja yritykset taas käyttävät hyväkseen puutteita maan lakien toimeenpanossa. Kun pidämme asiaa esillä niin kauan, että poliitikot lopulta joutuvat ottamaan kantaa, he syyttävät meitä kehityksen vastustamisesta. Lisäksi hallinto panttaa tietoja, jotka ovat lain mukaan julkisia”, Lemos kertoi.

Myös yrityksiltä on vaikea saada tietoja. Yrityksen takaa voi löytyä kytköksiä moneen maahan, ja joskus suurhanketta suunnittelevat konsultit eivät suostu kertomaan edes toimeksiantajansa nimeä. ”Julkaistuamme Lords of the Land -raporttimme⁶⁴ siinä esille tuodut yritykset ymmärsivät, että niiden olisi kannattanut kertoa oma näkemyksensä, kun sitä kysyttiin.”

”Paikalliset osakkaiksi projekteihin”

Lemosin mukaan yhteisöjen kohtaamien ongelmien ratkaiseminen olisi mahdollista, eikä edes kovin vaikeaa. ”Hallituksella ei ole kuitenkaan ai-

toa halua etsiä ratkaisuja. Surullisinta on, että maakaappauksista kärsivät pahiten nimenomaan köyhimmät ihmiset.”

Mosambikilaisjärjestö haluaa, että investointeja suunnittelevat yritykset takaisivat paikallisille todelliset osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet alusta alkaen. Usein ihmiset eivät tunne lainsäädäntöä tai omia oikeuksiaan, joten pelkkä pintapuolinen informaatio projektin etenemisestä ei riitä.

”Paikallisten pitäisi olla osakkaina projekteissa, jotka tulevat heidän mailleensa. Kun ihmiset joutuvat siirtymään muualle, heillä on oltava oikeus valita uusi alue ja säilyttää samat hyödyt kuin vanhalla alueella”, Lemos sanoi.

”Meidän tehtävämme on korottaa äänemme silloin, kun suurhankkeiden haitalliset ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset ylittävät niiden Mosambikin kansalle tuottamat hyödyt.”

Huoli turvallisuudesta haittaa työtä

Justiça Ambientalin työtä vaikeuttaa kasvava huoli turvallisuudesta. Suorilta uhkauksiltaan ei ole välttytty. ”Olemme tunteneet itsemme uhatuiksi joissakin tilanteissa. Meitä on esimerkiksi seurattu, ja tilanne on järjestölle hyvin stressaava. Emme uskalla lähettää työntekijöitä kentälle yksin, mikä syö myös resurssejamme”, Lemos kertoi.

Järjestö pitää yllä tiiviitä kontakteja kansainvälisiin kansalaisjärjestöverkostoihin ja kumppanijärjestöihin, sillä kansainväliset yhteydet tuovat turvaa vaikeissa tilanteissa.

”Yhteydenpito on välillä vaikeaa, sillä meillä on jatkuvasti ongelmia internetyhteyksinen ja puhelinten kanssa. Aloittaessamme uutta kampanjaa viime joulukuussa koko palvelin kaatui, eikä syytä koskaan löytynyt. Ongelmia ilmenee usein juuri silloin, kun olemme järjestämässä uutta kampanjaa ja kaikki tietävät, ettei se ole sattuma.”

Justiça Ambiental on Kepan mosambikilainen kumppanijärjestö.

64 Justiça Ambiental et al. 2011

”Nyt en voi enää viljellä”

MOSAMBIKILAISET PAIKALLISYHTEISÖJEN EDUSTAJAT KERTOVAT INVESTOINTIEN ODOTTAMATTOMISTA SEURAUKSISTA JA MAAN MERKITYKSESTÄ TOIMEENTULOLLEEN.

”He eivät suostu tapaamaan meitä. He vain vievät meidän viljelysmaamme ja laittavat omat työntekijänsä töihin. He sanoivat, että maa kuuluu hallitukselle ja että hallitus oli antanut heille luvan sen käyttöön. He ottivat puolet maasta, jolla viljelen maissia, riisiä, perunaa ja vihanneksia. Eco Energyn Abdala Mussa kohtelee meitä kuin saastaa ja kieltäytyy puhumasta meille. Meitä ei kohdella kuin ihmisiä vaan kuin puskan eläimiä.”

-Maanviljelijä, Cabo Delgado, Mosambik

”En tiedä kummin on parempi, mutta toivoisin asioiden olevan niin kuin ennenkin. Ainakin silloin minulla oli viljelysmaani, enkä ollut koskaan nälkäinen. Nyt en voi enää viljellä. Kun yritän viljellä toista aluetta, he ajavat minut pois. En tiedä, missä voisin viljellä, ja tämän projektin takia minä ja lapseni näemme nälkää.”

-Salamaga-yhteisön jäsen, Matutuine, Mosambik

”Kun yritys saapui, varoin luovuttamasta sille yhteisöni maita. Pelkäsin, että yritys voisi vallata paikallisten viljelijöiden maat ja pakottaa heidät siirtämään viljelyksensä kauas puskaan eläinten armoille. Lopulta annoin suostumukseni yhteisön nuorten painostuksen takia. Heidän mielestään yritys tarjoaisi työllistymismahdollisuuksia ja paremmat elinolot. Aikuiset ja ikääntyneet tukivat minua, mutta yritys käytti muita strategioita saadakseen maan haltuunsa.”

-Maniaba-yhteisön jäsen, Niassa, Mosambik.

”Kun he tulivat, he järjestivät kokouksia tiedottaakseen projektista ja kertoakseen meille tarvitsevansa maata tehtaan rakentamista varten. Meidän piti luopua viljelysmaastamme ja vastikkeeksi jokainen viljelijä sai 2 000 meticalia (62,50 dollaria). Nyt koen tullee huijatuksi, koska minulla oli noin kolmen hehtaarin alue, jolla kasvatin ruokaa perheeni tarpeisiin. Yritimme etsiä viljelysmaata muualta ainakin kolme kertaa, mutta aina meille kerrottiin, että yritys tarvitsee tämänkin maan.”

-Salamaga-yhteisön jäsen, Matutuine, Mosambik

”Yskimme usein ja taloni on koko ajan likainen tehtaan aiheuttamasta pölystä. Tiedustelimme yhtiön edustajalta, voisivatko he maksaa toistuvat lääkärikäyntimme, mutta yhtiö ei halunnut tehdä yhteistyötä. Tehtaassa on paljon laitteita, jotka houkuttelevat varkaita. Kun varkaat huomaavat tulleet nähdyiksi, he alkavat ampua kaikkiin suuntiin, myös kohti talojamme. Pelkäämme, että jonain päivänä joku lapsistamme kuolee luoteihin.”

-Salamaga-yhteisön jäsen, Matutuine, Mosambik

”Ihmisiä, mukaan lukien lapsia pidätetään, tuomitaan ja syytetään banaanien varastamisesta. Meiltä on kielletty yhtiön tuotantoalueiden lähellä olevien teiden ja polkujen käyttö ja jopa pääsy Monapo-joelle. Emme voi enää kalastaa tai viljellä jokilaakson viljavia maita. Myös muita yhteisön säilymisen kannalta tärkeitä toimintoja on rajoitettu: tuotannollinen työ vähenee ja elinolot huononevat.”

-Metoceria Agricola -yhteisön jäsen ja yrityksen entinen työntekijä, Nampula, Mosambik

Lähteet

Anseeuw, Ward, Mathieu Boche, Thomas Breu, Markus Giger, Jann Lay, Peter Messerli & Kerstin Nolte (2012a): "Transational Land Deals for Agriculture in the Global South. Analytical Report based on the Land Matrix Database". <http://landportal.info/landmatrix/media/img/analytical-report.pdf>

Anseeuw, Ward, Lorenzo Cotula & Michael Taylor (2012b): Expectations and implications for the rush for land. Understanding the opportunities and risks at stake in Africa in Allan, J. A. et al. (2012): "Handbook of Land and Water Grabs in Africa: Foreign direct investment and food and water security". Routledge, London.

Anseeuw, Ward, Liz Alden Wily, Lorenzo Cotula & Michael Taylor (2012c): "Land rights and the Rush for Land: Findings of the Global Commercial Pressures on Land Research Project". ILC, Rome. <http://www.landcoalition.org/cpl/CPL-synthesis-report>

APRODEV (2011): "Stolen Land, Stolen Future. A Report on Land Grabbing in Cambodia". http://www.aprodev.eu/files/Trade/landgrab_aprodev.pdf

Biofuels Digest (2011): "Biofuels Mandates Around the World" 21.2.2011. <http://www.biofuelsdigest.com/bdigest/2011/07/21/biofuels-mandates-around-the-world/>

Corbera, Esteve & Charlotta Friedli (2012): "Planting trees through the Clean Development Mechanism: A Critical Assessment". *Ephemera* 12(1/2): 206-241. <http://www.ephemeraweb.org/journal/12-1/12-1corberafriedli.pdf>

Cotula, Lorenzo (2012): "The international political economy of the global land rush: A critical appraisal of trends, scale, geography and drivers". *Journal of Peasant Studies*, 39:3-4, 649-680. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03066150.2012.674940>

Danwatch (2012): "Nordea abandons speculation in food commodities". <http://www.danwatch.dk/en/articles/nordea-dropper-spekulation-i-foedevarer/187>

De Schutter, Olivier (2012): "Guiding Principles on Human Rights Impact Assessments of Trade and Investment Agreements, Report of the Special Rapporteur on the Right to Food. Presented at the 19th Session of the United Nations Human Rights". http://www.srfood.org/images/stories/pdf/officialreports/20120306_hria_en.pdf

De Schutter, Olivier (2011): "The Green Rush: The Global Race For Farmland and the Rights of Land Users". *Harvard International Law Journal*, Vol 52(2). http://www.harvardilj.org/wp-content/uploads/2011/07/HILJ_52-2_De-Schutter.pdf

Deininger, Klaus & Byerlee Derek (2010): "Rising Global Interest in Farmland. Can It Yield Sustainable and Equitable Benefits?". World Bank: Washington, D.C. <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Rising-Global-Interest-in-Farmland.pdf>

Landportal.info (2012): "Land Matrix". <http://landportal.info/landmatrix>

International Land Coalition (2011): "Tirana Declaration". <http://www.landcoalition.org/about-us/aom2011/tirana-declaration>

Justiça Ambiental & União Nacional de Camponeses (2011): "Lords of the Land: Preliminary Analysis of the Phenomenon of Land Grabbing in Mosambique". <http://www.open.ac.uk/technology/mozambique/pics/d131619.pdf>

FAO, YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (2012): "Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security." <http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf>

Farmlandgrab.org (2010): "Memorandum of Understanding and Agreement between The Government of Sierra Leone and Goldtree Holdings." <http://farmlandgrab.org/post/view/19536>

Friends of the Earth Europe (2012): "Farming Money. How European banks and private finance profit from food speculation and land grabs."

http://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/Farming_money_FoEE_Jan2012.pdf

Gaia Foundation (2012): "Opening Pandora's box."

<http://www.gaiafoundation.org/sites/default/files/PandorasBoxReportFinal.pdf>

Global Campaign for Agrarian Reform Land Research Action Network (2010): "Why We Oppose the Principles for Responsible Agricultural Investment (RAI)."

http://www.landaction.org/IMG/pdf/FINAL_Engl_Why_we_oppose_RAI.pdf

GRAIN (2012): "Land Grab Deals January 2012."

<http://www.grain.org/article/entries/4479-grain-releases-data-set-with-over-400-global-land-grabs.pdf>

GRAIN (2011): "Pension funds investing in global farmland for food production."

<http://www.grain.org/attachments/2410/download?locale=fr>

Greco, Elisa (2012): Struggles and resistance against land dispossession in Africa. An Overview in Allan, J. A. et al. (2012): "Handbook of Land and Water Grabs in Africa: Foreign direct investment and food and water security". Routledge, London.

Hall, Ruth (2011): "Land grabbing in Southern Africa: the many faces of the investor rush". Review of African Political Economy, Vol 38 (128).

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03056244.2011.582753>

Helsingin Sanomat (3.4.2012): "Stora Enson mailla Kiinassa kyttee kapinohenki".

Helsingin Sanomat (28.4.2009): "Maakiistat ovat tuttuja kehittyvissä maissa toimiville metsäyhtiöille".

IIED, International Institute for Environment and Development (2012): "Agricultural land acquisitions: a lens on Southeast Asia. Briefing, the Global Land Rush".

<http://pubs.iied.org/pdfs/17123IIED.pdf>

Kaihoavaara, Riikka (2012): "Riippumaton puutarha." VISIO. Helsinki.

Laborde, David (2011): "Assessing the Land Use Change Consequences of European Biofuel Policies." European Commission.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148289.pdf

Li, Tania (2011): Powers of Exclusion, Ambient Exclusions: Environmentalism and Conservation. in Hall, Derek, Hirsch, Philip and Li, Tania Murray (2011): "Powers of Exclusion. Land Dilemmas in Southeast Asia", pp 60-86. University of Hawai'i Press, Honolulu.

Maaivanpankki (2010): Rising Global Interest in Farmland. Can it Yield Sustainable and Equitable Benefits?

http://siteresources.worldbank.org/INTARD/Resources/ESW_Sept7_final_final.pdf

Maaivanpankki (2009): "Cambodia Land Management and Administration Project. Enhanced Review Report."

<http://siteresources.worldbank.org/INTCAMBODIA/147270-1174545988782/22303366/FINALERMREPORT.pdf>

Olson, Lennart, Yengoh Tambang, Turaj Faran, Anne Jerneck (2012): "Internationell handel med jordbruksmark. Ett modernt baggböleri". LUCSUS – Lund University Centre for Sustainability Studies.

http://www.lucsus.lu.se/2012_LSLA_Rapport.pdf

Ping, Li & Robin Nielsen (2010): "A Case Study on Large-Scale Forestland Acquisition in China The Stora Enso Plantation Project in Hepu County, Guangxi Province". The Rights and Resources Institute.

http://www.rightsandresources.org/publication_details.php?publicationID=1800

Rights and Resources Institute (2012): "Turning Point. What future for forest peoples and resources in the emerging world order?"

<http://www.rightsandresources.org/documents/quarantined/files/turningpoint/Turning%20Point%20-%20Final%20PDF.pdf>

Roundtable on Sustainable Palm Oil (2011): "Announcement on IOI by RSPO Grievance Panel: Breach of RSPO Code of Conduct 2.3 & Certification Systems 4.2.4 (c)".

http://www.rspo.org/news_details.php?nid=34

Salminen, Esa (2012): "EU:ssa ollaan jäädyttämässä ruokakasvien käyttöä biopolttoaineiksi", Kefa.fi 17.10.2012.

<http://www.kepa.fi/uutiset/9464>

Sapp, Meghan (2012): "Neste Oil to boost use of certified palm oil". Biofuels Digest 21.3.2012.

<http://www.biofuelsdigest.com/bdigest/2012/03/21/neste-oil-to-boost-use-of-certified-palm-oil/>

Schoneveld, Georg (2011): "The anatomy of large-scale farmland acquisitions in sub-Saharan Africa." Working paper 85. CIFOR, Bogor, Indonesia.

http://www.cifor.org/publications/pdf_files/WPapers/WP85Schoneveld.pdf

SOMO (2011): "Feeding the Financial Hype. How Excessive Financial Investments Impact Agricultural Derivatives Markets."

http://somo.nl/publications-en/Publication_3726/at_download/fullfile

Transnational Institute (2012): "The Global Land Grab. A primer".

<http://www.tni.org/primer/global-land-grab#whatislandgrabbing>

Valtioneuvosto (2011): "Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma".

<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

Vidal, John (2011): "Ethiopia at centre of global farmland rush". The Guardian, 21.3.2011.

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/21/ethiopia-centre-global-farmland-rush>

Visser, Oane & Max Spoor (2010): "Land Grabbing in Eastern Europe: Global Food Security and Land Governance in Post-Soviet Eurasia". Paper prepared for the 118th seminar of the EAAE: 'Rural development: governance, policy design and delivery'. Ljubljana, Slovenia.

http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/95314/2/Visser-Land_grabbing_in_Eastern_Europe-238.pdf

World Development Movement (2012): "Volksbanken becomes sixth European bank to withdraw from food speculation."

<http://www.wdm.org.uk/food-and-hunger/volksbanken-becomes-sixth-european-bank-withdraw-food-speculation>

World Food Programme (2009): Press Conference on hunger and financial, food crises, 28.5.2009.

http://www.un.org/News/briefings/docs/2009/090528_WFP.doc.htm

Zagama, Bertram (2011): "Land and power: The growing scandal surrounding the new wave of investments in land". 151 Oxfam Briefing Paper, Oxfam International.

<http://www.oxfam.org/en/grow/policy/land-and-power>

Kaapattu maa

-Globaalin maanostoryntäyksen voittajat ja häviäjät

Tässä julkaisussa hahmotellaan kokonaiskuvaa viime vuosien maanostoryntäyksen syistä ja haitallisista seurauksista. Globaalissa kilpajuoksussa on mukana valtioita, monikansallisia yrityksiä ja sijoittajia, joiden motiivit vaihtelevat omien kansalaisten ruokaturvasta huolehtimisesta puhtaaseen finanssikeinotteluun.

Maakaappauksia voidaan ehkäistä poliittisilla päätöksillä. Pyrkimyksenä on turvata köyhien ihmisten ruokaturva ja pienviljelijöiden toimeentulo, paikallisten maanomistus ja maankäyttöoikeudet sekä maaseudun naisten asema globaalissa etelässä.

Kepan ajankohtaiskatsaukset

Kepan ajankohtaiskatsaukset -sarja tarttuu ajankohtaisiin kehityskysymyksiin. Katsaukset taustoittavat ja antavat uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun nousseisiin aiheisiin. Niissä esitetään myös suosituksia poliittisista ratkaisuista köyhyyden vähentämiseksi ja ihmisoikeuksien vahvistamiseksi. Katsaukset käsittelevät muun muassa kehitysyhteistyötä, kansainvälistä kauppapolitiikkaa ja muita globaaleja teemoja.

Katsaukset löytyvät Kepan verkkosivuilta osoitteesta:
www.kepa.fi/ajankohtaiskatsaukset